

**Az ELDIA hírlevél
2011/1. számából
megtudhatja:**

Miért az ELDIA?	2
Az ELDIA működése	3
Kik vagyunk?	3
A legfrissebb ELDIA-hírek	4
Mit tehet Önért az ELDIA?	5

Kedves Címzett!

Az ELDIA (Európai Nyelvi Diverzitás Mindenkinék) interdiszciplináris kutatási projekt rendszeres hírlevelének első számát olvassa. Az ELDIA nyolc egyetemet és kutatási intézetet képvisel Európa hat országában. Ezt a levelet azért küldtük Önnek, mert feliratkozott a hírlevelünkre, vagy úgy gondoltuk, hogy Ön vagy az Ön által képviselt intézmény érdeklődik a többnyelvűség, illetve a nyelvek egymás mellett élése iránt. Amennyiben nem szeretné a hírlap további számait megkapni, kérjük, küldjön egy e-mailt az info.eldia@univie.ac.at címre, hogy automatikusan törölhessük listánkról.

Ha többet szeretne megtudni rólunk, látogasson el az ELDIA honlapjára (<http://www.eldia-project.org>)! Az oldal már a projekt 2010. márciusi hivatalos megkezdése előtt is működött, folyamatosan fejlesztjük és bővítjük. Mostantól pedig az ELDIA hírlapját is terjesztjük, hogy Ön még

könnyebben követhesse az ELDIA-val kapcsolatos legfrissebb fejleményeket, mindemellett a Facebookon is megtalál minket (az odavezető link a honlapunkon található).

A hírlap évente legalább kétszer jelenik majd meg, és azok a személyek, intézetek kapják meg, akik érdeklődnek a munkánk iránt, valamint mindazok, akik feliratkoztak a hírlapra. Feliratkozni egyszerűen, online is lehet: e-mailben (írjon nekünk az info.eldia@univie.ac.at címre!) vagy az ELDIA honlapján (www.eldia-project.org). A honlapon, kérjük, válassza ki „A projektről > ELDIA hírlevelek” menüpontot, és kattintson a „Subscribe” gombra. A hírlevelet ugyaninnen le is töltheti.

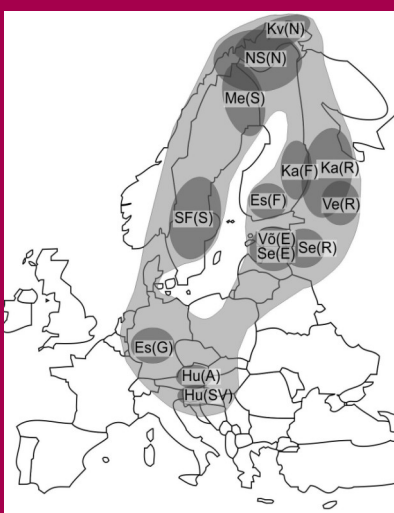
Miért az ELDIA?

Kétnyelvű (magyar-szlovén) iskola
Dobronak/Dobrovnik, Szlovénia

“Nyelvi fészek” (vöru nyelvű óvoda)
Vöru/Vöru, Dél-Észtország

Kv(N): kven (finnmarki finn) nyelv Norvégiában
 NS(N): északi számi Norvégiában
 Me(S): meänkieli (tornedali finn) Svédországban
 SF(S): svédországi finn nyelv
 Ka(F): karjalai nyelv Finnországban
 Ka(R): karjalai nyelv Oroszországban
 Es(F): észti nyelv Finnországban
 Ve(R): vepsze nyelv Oroszországban
 Vö(E): vöro (délkeleti észti) nyelv Észtországban
 Se(E): seto (szetu) nyelv Észtországban
 Se(R): seto nyelv Oroszországban
 Es(G): észti nyelv Németországban
 Hu(A): magyar nyelv Ausztriában
 Hu(S): magyar nyelv Szlovéniában

A többnyelvűség és a nyelvi sokszínűség ma rendkívül felkapott téma Európában. A mobilitás, a globalizáció, a kultúra és a kommunikáció új formái mind megváltoztatják a nyelvek helyzetét, és számtalan európai polgár szembesül új nyelvekkel és a nyelvválasztás új formáival. Egyre több ember érti meg, így a politikai döntéshozók is, hogy a kétnyelvű oktatás fontos előny lehet, s egyre több figyelmet fordítunk a nyelvhasználatot érintő emberi jogokra. Számos nemzeti és nemzetközi kutatási intézet és projekt foglalkozik a többnyelvűség és a nyelvi diverzitás kérdéseivel.

Nagy figyelmet fordítunk a nyelvekre és a nyelvek békés egymás mellett élésére, ennek ellenére még sok a teendő. Az úgynevezett „nagy” nyelveket még ma is sokkal inkább ismerik és sokkal intenzívebben kutatják, mint a legtöbb „kis” nyelvet. Mindemellett néhány beszélőközösséget – különösképpen a migráns csoportokat – még ma is sokszor figyelmen kívül hagyják. Éppen ezért kifejezetten ezeket a csoportokat szűkséges megvizsgálni és támogatni. A kis nyelvek kutatása jellemzően nemzeti vagy regionális kereteken belül történik, vagyis a nyelvközösségeket egyenként vizsgálják mint egy adott állam, nyelv vagy régió képviselőit. (Természetesen ez fontos, de nem elegendő a nemzetközi együttműködés kiépítéséhez és közös stratégiák fejlesztéséhez.) A kutatások központjában gyakran egyetlen nyelv, párhuzamos egynyelvűség vagy valamilyen elképzelt egynyelvű közösség áll. Ami még aggasztóbb, hogy a nyelvek egymás mellett létezését valamilyen nyertes-vesztes helyzetként, konfliktus- vagy versenyszituációként látják ahelyett, hogy a nyelvek valós egymás mellett élésére és egymást átfedő használatára összpontosítanának.

Az ELDIA új nemzetközi és interdiszciplináris megközelítést képvisel. A célunk megbízható és naprakész információk gyűjtése Európa nagy és kis nyelveiről egyaránt, a beszélőközösségen belül és azon kívül tapasztalt attitűdökről és tapasztalatokról, az aktív részvételről és a beszélők különböző nyelvválasztásáról. Mindezt az információt olyan módon kívánjuk összegyűjteni, hogy az összehasonlítható és általánosítható legyen, hisz tíz országban tizennégy esetspecifikus tanulmányt igyekszünk összehasonlítani, hogy fényt derítsünk az

általános tendenciákra, valamint az egyes többnyelvű közösségek közötti hasonlóságokra és eltérésekre.

Minden általunk kutatott kisebbségi, etnikai vagy örökölt nyelv a finnugor nyelvcsalád tagja. Ez két okból érdekes: egyrészt ezek a beszélőközösségek szinte minden kisebbségi és örökölt nyelvtípust magukba foglalnak. Vannak tradicionális kisebbségek és relatív új migráns csoportok (vagy ezek kombinációja, mint például a finn nyelvet beszélők Svédországban vagy a magyarok Ausztriában). Léteznek kis és nagy beszélőközösségek, mint például a megközelítőleg ötezer főt számláló karjalaiak Finnországban vagy a több százezer finn Svédországban. Vannak nyelvek, amelyek az írásbeliség hosszú tradíciójával rendelkeznek, mint például a magyar, míg más fiatal nyelvek esetében, mint amilyen a kven (*kainunkieli*) Norvégiában, csak most fejlesztik és rögzítik az írott standardot. Másrészt a finnugor nyelveknek – ahogyan a legtöbb nem nyugat-európai nyelvnek – kevés figyelmet szentelt a nemzetközi kutatóközösség. Az európai többnyelvűséget érintő kutatások többségében figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy nem minden nyelv tartozik az indoeurópai nyelvcsaládhoz (úgy, mint a germán, a kelta, a román vagy például a szláv nyelvek). Egyes finnugor nyelveket intenzíven kutatnak, ennek ellenére a publikációk leginkább a széles publikum számára kevésbé hozzáférhető nyelveken jelennek meg (például magyarul vagy finnül), és ezáltal más országok kutatói nem követik az ezzel kapcsolatos fejleményeket.

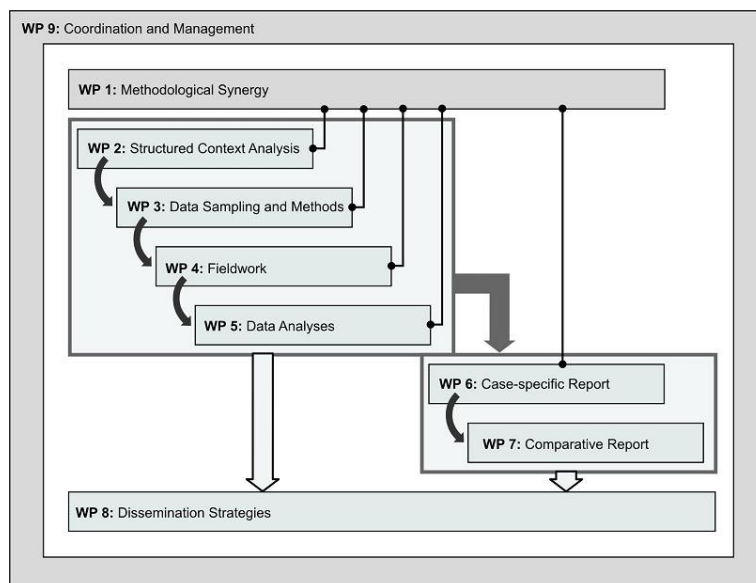
Az ELDIA végső célja az **EuLaViBar** (Európai nyelvi vitalitási barométer) létrehozása. Az EuLaViBar olyan eszköz, illetve eszköztár, amely a nyelvek vitalitását méri majd, és támogatja a nyelvi sokszínűség fenntartását. Azt reméljük, ezzel az eszközzel egyaránt segítjük a politikai döntéshozókat, szervezeteket és intézményeket, és mindazokat az európaiakat, akiknek érdeke az általuk beszélt nyelvek használata, tanulása és fenntartása. (Az EuLaViBar-ról bővebben a következő számokban olvashat.)

Az ELDIA működése

Az ELDIA kilenc munkacsomagra oszlik (WP). Három munkacsomag a projekt teljes egészét átfogja: a *Koordináció és menedzsment* (WP9) felelőse a Mainzi Johannes Gutenberg Egyetem, a *Metodológiai összhang címűt* (WP1) az Oului Egyetem felügyeli és a WP8-at *Disszeminációs stratégiák címmel* (amely például a honlap és a hírlap szerkesztését is magában foglalja) a Bécsi Egyetem vezeti.

A többi WP egymásra épül. A mostanra már befejeződött WP2 feladata az volt, hogy a nyelvi közösségek helyzetéről már létező információt összegyűjtse és elemezze. Az elkészült helyzetelemzések alapján készültek el a WP3-ban a kérdőívek és a terepmunka kézikönyvei.

Jelenleg a projekt a 4. munkacsomagnál tart, és a terepmunkára összpontosít. Kérdőíveket küldünk a beszélőközösségek kivá-

lasztott tagjainak, és egyéni, valamint csoportos interjúkat szervezünk és bonyolítunk le. Amennyiben munkatársaink Önnel vagy az Ön által képviselt intézménnyel is kapcsolatba léptek, kérjük, segítségével járuljon hozzá a kutatáshoz! Ha bármilyen kérdése van céljainkkal, módszereinkkel, eset-

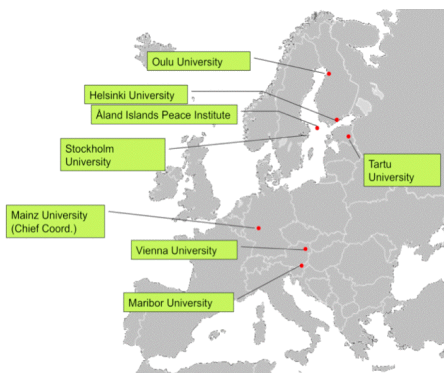
leg az adatvédelemmel kapcsolatban, vagy ha együttműködési javaslata van, kérjük, lépjen velünk kapcsolatba.

Kik vagyunk?

Az ELDIA olyan kutatási konzorcium, amely hat európai ország nyolc egyetemét öleli fel, és sok intézménnyel működik együtt. Kutatóink nagy része a magyar, a finn, az észti, a finnugor vagy az északkelet-európai nyelvek tanszékén dolgozó nyelvész, akik nemcsak az adott nyelv szakemberei, de annak gyakran anyanyelvű beszélői is. Az ELDIA-nak van továbbá egy jogászcsoportha, amely az Ålandi Békeintézetben dolgozik, valamint vannak statisztikusai és a szociológusai is, ők a Helsinki Egyetemen tevékenykednek.

Következő hírlevelünkben bemutatjuk Önnek az ELDIA munka-

csoportjait. Honlapunkon részletes információkat talál az Önhöz legközelebbi helyi csoportról (A projektről >Résztevő intézmények menüpont alatt).

„Hat európai ország nyolc egyetemének alkalmazott nyelvészei, szociolingvistái, jogászai, statisztikusai és szociológusai működnek együtt.”

A legfrissebb ELDIA-hírek

Az EU projektek általános alapelvei és céljai köteleznek minket arra, hogy bevonjuk és értesítsük az érintetteket, és biztosítsuk kutatásunk eredményeinek hozzáférhetőségét minden érdeklődő európai polgár számára. Amíg kutatóink a terepmunka lebonyolításán dolgoznak, mi igyekszünk a munkánk első konkrét eredményeit az érdeklődő nagyközönség számára elérhetővé tenni. Néhány héten belül közzétesszük a WP2-ben kidolgozott esetspecifikus kontextuselemzéseinket. Ezek az elemzések azt foglalják össze, amit jelenleg tudunk a magyar nyelvről Ausztriában vagy a kven és a vepsze nyelvről Oroszországban (és még tíz további nyelvről és nyelvközségről).

Az összefoglalók a formai előkészítés fázisában vannak, a publikációt követően letölthetők a honlapunkról. (Az elemzéseket angol nyelven publikáljuk, de amennyiben van rá igény, és a forrásaink is lehetővé teszik, megjelennek majd egyéb nyelveken is.) Kérjük, ha részletesebb információra van szüksége, lépjen velünk kapcsolatba!

Az empirikus kutatást nemrég kezdtük el, az ELDIA csapatai Európa-szerte dolgoztak a kérdőíven, amelyet több mint 20 nyelven, illetve nyelvváltozatban küldtünk ki. A mintavétel részleteit statisztikus szakembereinkkel

szoros együttműködésben dolgoztuk ki, hogy azok valós képet adjanak a célnyelvi közösségekről. Mivel az egyes országok szabályzatai, hatóságai és szervezési formái között nagy különbségek vannak, minden csapatnak egyedi kihívásokkal kellett megbirkóznia a mintavétel kidolgozásában és megvalósításában. Nagyon hálásak vagyunk mindazoknak az intézményeknek, szervezeteknek és magánszemélyeknek, akik segítettek bennünket ebben a feladatban!

**“Kutatásunk
eredményeinek
hozzáférhetőségét
minden érdeklődő
európai polgár
számára biztosítani
fogjuk.”**

valamennyi tagja Szlovéniában, a Mariborban megszervezett műhelymunkán. A rendezvény házigazdái és kiváló szervezői prof. dr. Kolláth Anna és csapata. A Maribori Egyetem képviselői (beleértve az egyetem rektorát, prof. dr. Ivan Rozmant és a Bölcsészkar dékánját, prof. dr. Marko Jesenšeket is, a magyar beszélőközösség vezetői és Magyarország szlo-

Katharina Zeller, a Mainzi Egyetem munkatársa bemutatta a szisztémikus-funkcionális grammatika alkalmazási lehetőségeit.

véniai nagykövete szívélyesen üdvözölte az ELDIA munkatársait. Ezután három hosszú napot töltöttünk a nyelv- és szövegleíró szoftver használatának elsajátításával, amelyet az interjúfelvételek feldolgozásában fogunk használni, illetve azoknak a nyelvészeti elveknek a tanulmányozásával,

ELDIA-műhelymunka a Maribori Egyetemen. Az első sorban balról a maribori csapat tagjai: Prof. dr. Kolláth Anna, Gróf Annamária és Gasparics Judit.

amelyeket az elemzés során fogunk alkalmazni.

A médiaelemzést végző csoport vezető szociológusa, dr. Reetta Toivanen már január 10–11-én megszervezett egy saját műhelymunkát Helsinkiben. Ez a csoport elemzi a kisebbségi és többségi nyelvek, valamint a beszélő-

közösségek szerepét a médiában, különös figyelmet fordítva arra, hogyan jutnak kifejezésre a nyelvek és a nyelvi közösségek közötti erőviszonyok a médiában. A prof. dr. Sia Spiliopoulou Åkermark vezetésével működő jogászaink képezik a másik szakcsoportot. Ők több hónapja

vizsgálják a jog és a nyelvekre vonatkozó jogszabályok szerepét. Első eredményeiket – ezek a WP5 szerves részét képezik majd – hamarosan bemutatják.

Mit tehet az ELDIA Önért?

Mindamellett, hogy az ELDIA új tudásalapot teremt, alapvető célja a nyelvi sokszínűség támogatása és fenntartása. Mindez

**„Megbízható és
elfogulatlan
információval
szolgálunk a nyelvek
együttéléséről és
kölcshatásáról.”**

azonban csak a nyelvek beszélőinek együttműködésével lehetséges. Egyetlen kívülálló, még a legkiválóbb tudós, tanár, aktivista vagy politikai döntéshozó sem „menthet meg” egy nyelvet, ha a beszélők azt nem

kívánják használni. A beszélők nyelvvel kapcsolatos döntései azonban nem függetlenek a társadalomtól, amelyben élnek, és annak értékeitől, attitűdjeitől vagy jogszabályaitól sem. Minden nyelvhasználónak biztosítani kell a jogot, hogy döntéseit megbízható és naprakész információkra alapozhassa, s azt a nyelvet használhassa, amelyiket szeretné.

Nem tudjuk és nem is fogjuk a célcsoportjainknak megszabni, mikor milyen nyelvet használjanak, és hogyan tegyék ezt. Nem tudjuk magunkat egyetlen csoport, nemzet, szervezet, intézmény vagy politikai párt érdekeinek sem elkötelezni. Azt azonban megtehetjük, hogy egy nemzetközi kutatásra alapozva megbízható és elfogulatlan információval szolgálunk a nyel-

vek együttéléséről és kölcsönhatásáról, s ezt elérhetővé tesszük minden érdekelt európai polgár számára. Az érintettek bevonása számunkra rendkívül fontos, s pontosan ezért kérjük Önt is, hogy ossza meg velünk véleményét!

Ha bármilyen kérdése van, kérjük, bátran forduljon hozzánk! Lépjen kapcsolatba a mainzi székhelyű koordinációs csoporttal (eldia-project@uni-mainz.de) vagy az Önhöz legközelebbi helyi csoporttal (www.eldia-project.org> A projektről> Résztvevő intézmények menüpont). Kutatók és kutatóintézetek jelentkezését és konkrét együttműködési javaslatait is várjuk.

Az ELDIA főkoordinátora: Prof. Anneli Sarhimaa (sarhimaa@uni-mainz.de)

ELDIA-iroda: Staudingerweg 9, Zimmer 02-531

Johannes Gutenberg Universität Mainz • D-55099 Mainz • Tel. +49 6131 39-25645 • Telefax +49 6131 39-25614 • eldia-project@uni-mainz.de

Disszemináció: Prof. Johanna Laakso (WP 8 vezető)

Hajnalka Berényi-Kiss (projektasszisztens)

info.eldia@univie.ac.at

A hírlap szövegét írta: Johanna Laakso, az ELDIA többi kollégáinak segítségével.

A szöveget magyarra Berényi-Kiss Hajnalka fordította

A magyar változatot Kolláth Anna és Gróf Annamária lektorálta.

Az ELDIA az Európai Bizottság Hetedik keretprogramja (<http://cordis.europa.eu/fp7/>) által támogatott kutatási projekt. A hírlapban szereplő nézetekért teljes mértékben a szerző felelős, s ezek nem feltétlenül tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.

Funded under Socio-economic Sciences & Humanities